

1. Het Nederlands heeft veel leenwoorden. Weet jij uit welke taal de volgende woorden oorspronkelijk komen?

1. de exit	A. Arabisch
2. de siësta	B. Engels
3. het duet	C. Zweeds
4. de blunder	D. Latijn
5. het knäckebröd	E. Italiaans
6. de karaf	F. Turks
7. de metropool	G. Hindi
8. de kiosk	H. Spaans
9. het kabaal	I. Hebreeuws
10. de veranda	J. Grieks

1 =
2 =
3 =
4 =
5 =
6 =
7 =
8 =
9 =
10 =

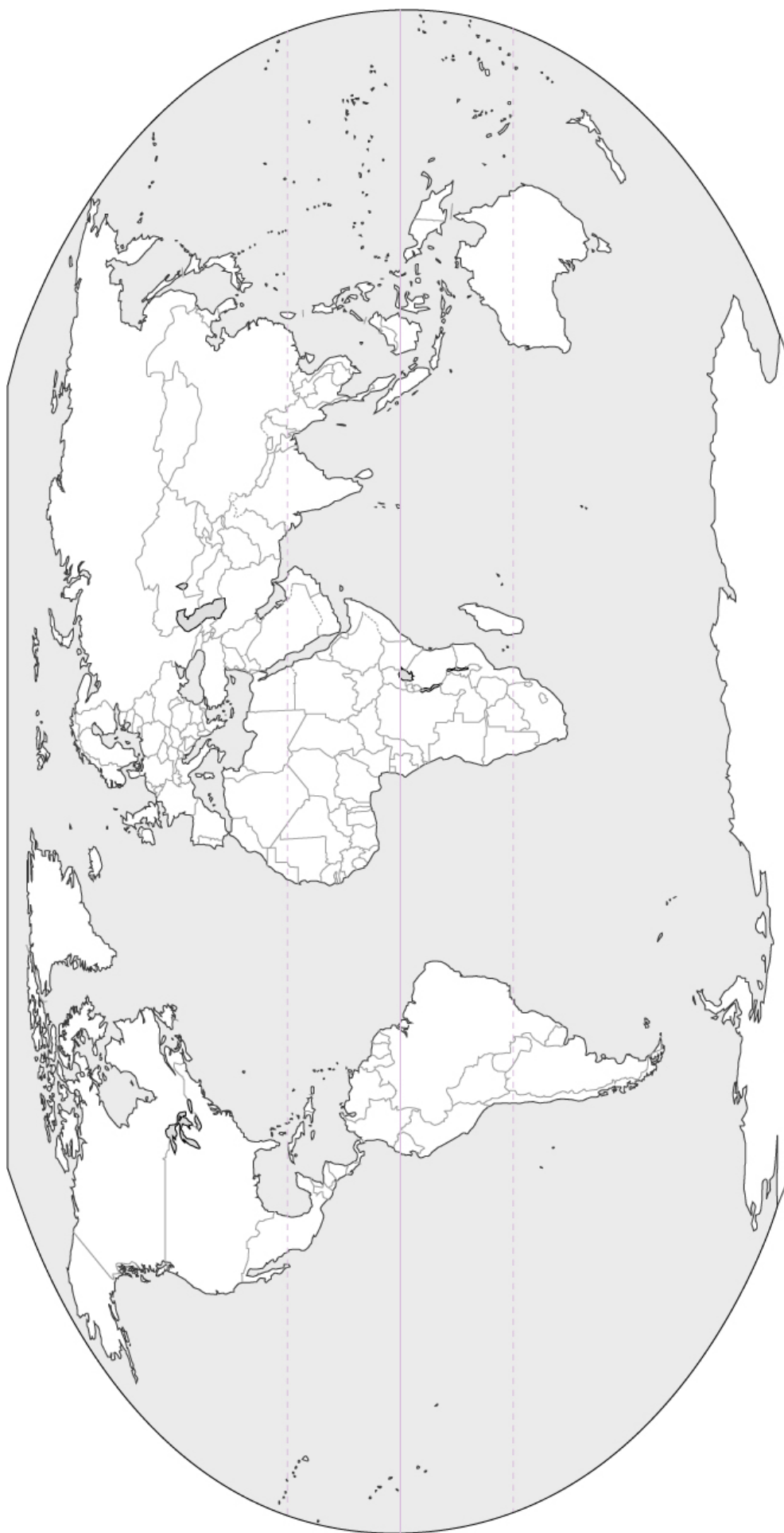
2. Nederlandse woorden komen ook in andere talen voor. Weet jij in welke taal deze woorden gebruikt worden?

1. boss (baas)	A. Duits
2. kiermasz (kermis)	B. Russisch
3. rymkletser (rapper)	C. Frans
4. karan (kraan)	D. Berbers (in Marokko)
5. Matrose (matroos)	E. Sranantongo (in Suriname)
6. mannequin (manneken)	F. Indonesisch (= Bahasa Indonesia)
7. bistik (biefstuk)	G. Japans
8. atay (thee)	H. Afrikaans
9. friyaridei (verjaardag)	I. Engels
10. ankor (anker)	J. Pools

1 =
2 =
3 =
4 =
5 =
6 =
7 =
8 =
9 =
10 =

Nederlands in de wereld.

Waar in de wereld kun je sporen van het Nederlands terugvinden? Geef aan met een kleurtje.

Bron: <http://www.estarte.me/empty-world-map.html>/empty-world-map-blank-black-and-white-johomaps

Tekst A: Korte geschiedenis van de Cariben

De indianen

De Antillen zijn een eilandengroep in het Caribisch gebied. Hun geschiedenis gaat zo'n zes- à zevenduizend jaar terug. Op de kleine Antillen (de eilanden in het zuiden en westen) woonde een inheemse stam: de Cariben. Zij zijn het die hun naam gaven aan de eilanden, de regio en de zee rondom. In het noorden en oosten leefde de Taíno-indianenstam. Toch is er van die oude culturen niet veel meer terug te vinden.

Op school begint de geschiedenis van deze eilanden vaak pas in 1492, met 'de ontdekking' van de eilanden door Christoffel Columbus. Eind 15de eeuw plantte hij er de Spaanse vlag. Later hebben verscheidene andere Europese mogendheden het in deze regio voor het zeggen gehad. Portugal, Engeland, Frankrijk, Denemarken en Nederland veroverden hier gebieden.

Wat is er met de oorspronkelijke bewoners gebeurd? Wel, Columbus en zijn opvolgers brachten ongewild ziektes uit Europa mee, zoals de pokken, waartegen de oorspronkelijke bewoners niet bestand waren. In 1530 zou al 85 procent van de inheemse bevolking van de Grote Antillen (Cuba, Hispaniola en Puerto Rico) aan besmettelijke ziekten bezweken zijn. Ook zwaar werk in bijvoorbeeld goudmijnen kostte veel indianen het leven. Degenen die overleefden gingen op in een mengeling van Spanjaarden en Afrikaanse slaven. Het indiaanse verleden is hierdoor bijna geheel verdwenen. Vaak is er ook geen wetgeving om resterend erfgoed te beschermen: straten en hotels worden zelfs aangelegd op archeologische vindplaatsen.

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Cariben_\(indianen\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Cariben_(indianen))

Kolonisatie

Vanaf de 16de eeuw hebben verschillende volkeren de eilanden kortere of langere tijd bewoond (sommige eilanden wisselden wel zestien keer van 'eigenaar') en hun stempel op de geschiedenis gedrukt. Ook de Nederlanders speelden een grote rol op dit strijdtoneel. Een van de belangrijkste spelers was hun West-Indische Compagnie (WIC), een bedrijf dat in de 17de en 18de eeuw het monopolie had op handel en scheepvaart tussen de Nederlanden en grote delen van West-Afrika, de Cariben en Noord- en Zuid-Amerika. Een van de doelstellingen van de WIC was de positie van Spanje en Portugal in die gebieden aan te tasten en de oorlog met Spanje (de Tachtigjarige Oorlog) uit te breiden naar zee, zodat de aandacht van de Spanjaarden voor de Republiek der Verenigde Nederlanden (1588-1795) werd afgeleid.

De Antillen waren, door hun strategische ligging, een uitvalsbasis voor de handel, en als gevolg daarvan ook voor piraterij (de verstopte havens en de passage van grote handelsvloten waren ideaal voor piraten). De eilanden lagen goed ten opzichte van Noord-Amerika en de vooral Spaanse koloniën op het vasteland van Zuid- en Midden-Amerika. Vanuit deze Spaanse koloniën voeren regelmatig vloten met grote kostbaarheden als goud en zilver richting het moederland Spanje - het land waarmee de jonge Republiek der Nederlanden in oorlog was! Daarom was het kapen van Spaanse schepen een doelbewuste tactiek van de WIC.

Verder beschikte dit gebied over goede havens. Die waren waardevol als tussenstop op de lange vaarroute vanuit Europa en terug. Schepen op weg naar elders konden aanleggen om hun handelswaren - waaronder ook slaven op weg naar de grote plantages in het zuiden van Amerika

en de kolonies in Zuid-Amerika - aan te bieden en voedsel en vers drinkwater in te slaan. Bovendien vond men hier zout dat van levensbelang was om voedsel te bewaren voor de lange reizen.

Slavernij

De WIC kon zelf gebieden veroveren en kolonies stichten. Ze legde vanaf ongeveer 1650 plantages aan op de Caribische eilanden. Zo konden ze schepen van vers voedsel voorzien en handsgewassen kweken: de kleurstof indigo, katoen, tabak en suikerriet. Voor het werk op de plantages waren mensen nodig die bestand waren tegen het warme klimaat en de ziektes op de eilanden. Op Curaçao ontstond zo een grote slavenmarkt: slaven vanuit Afrika werden hier verhandeld om in te zetten op de plantages en in de zoutmijnen. Aan de slaven werden nauwkeurige eisen gesteld: *“Degene die niet blind, lam nog gebroken zijn, ende ook dewelke geen besmettelijke siekte hebben.”* Volwaardige slaven waren 15 tot en met 36 jaar oud. Kinderen van 6 tot 15 jaar telden als drie voor de prijs van twee, en als kinderen tussen 2 en 6 jaar waren, kreeg je er twee voor de prijs van een. Een slaaf kostte 200 gulden (ongeveer het jaarloon van een arbeider) en de rekening moest voor een derde in suiker worden voldaan.

In 1791 ging de WIC failliet, onder andere als gevolg van fraude en de teruglopende slavenhandel. De eilanden werden eigendom van Nederland, koloniën dus. Om de bestuurskosten te verlagen werden de West-Indische koloniën (Suriname en de Nederlandse Antillen) in 1828 teruggebracht tot één kolonie met een Gouverneur-Generaal in Paramaribo, maar dat bleek al snel geen succes. Vanaf 1845 waren er weer twee West-Indische koloniën: Suriname enerzijds en Curaçao en Onderhorigheden (de Bovenwindse en de Benedenwindse Eilanden samen) anderzijds.

In 1830 werd de internationale handel in slaven verboden. Veel voormalige slaven vertrokken naar andere gebieden om te werken. Wie bleef, leefde van (lokale) handel, landbouw en visserij. De Nederlandse Antillen boden aan nog slechts weinig bewoners een bestaan.

Heropleving dankzij olie en toerisme

In 1914 leefde de economie van Curaçao op toen er grote aardoliereserves in Venezuela werden ontdekt. Er kwam een olieraffinaderij van Shell op Curaçao. Veel mannen van de andere eilanden verlieten hun karig bestaan om hier werk te vinden. Hun vrouwen en kinderen bleven achter. Tijdens de Tweede Wereldoorlog speelde Curaçao een belangrijke rol bij de levering van brandstof voor de geallieerde troepen. In de jaren 40 en 50 nam de welvaart nog verder toe, maar: de rijkdom was niet eerlijk verdeeld. De klassenstructuur was namelijk nog steeds koloniaal: de blanken aan de top, kleurlingen ergens in het midden en de zwarte bevolking helemaal onderaan de economische ladder met slecht betaald, zwaar werk. Die situatie leidde in 1969 tot oproer.

In de jaren 80 werd de Shell-olieraaffinaderij op Curaçao gesloten en toerisme werd de voornaamste bron van welvaart. Er werden havens aangelegd om naast jachten van particulieren ook cruiseschepen aan te trekken. De vliegvelden werden vergroot zodat ook internationale vliegtuigen er konden landen. Er kwam weer een nieuwe immigratie op gang: vooral werknemers van de Spaanssprekende eilanden vinden werk in de bouw en het toerisme. Eilanden als Curaçao, Aruba, Bonaire en Sint-Maarten trekken nu jaarlijks miljoenen toeristen. De voornaamste attracties zijn de stranden en wateren rondom de eilanden. De laatste jaren is ook het eco-toerisme erg in trek.

Wist je dat?

Hoewel het Taíno-volk is uitgestorven zijn er veel woorden uit hun taal die nu nog gebruikt worden. Waaraan merk je dat de onderstaande woorden afkomstig zijn uit een indianencultuur in een tropisch klimaat?

orkaan – kano – barbecue – hangmat – tabak – kannibaal – mais – savanne – ananas – pinda

Tekst B: Korte geschiedenis van Suriname

Suriname ligt aan de noordoostkust van Zuid-Amerika, maar wordt ook tot het Caribisch gebied gerekend. Tussen 1667 en 1975 was het een kolonie van Nederland. Het is ongeveer zeven keer zo groot als Nederland, met zo'n half miljoen inwoners die ruim twintig talen spreken. Een daarvan is het Nederlands, de officiële taal voor het hele land. De belangrijkste taal naast het Nederlands is het Sranantongo - 'de Surinaamse taal' - die dient als *lingua franca*: de informele contacttaal die door de meeste Surinamers begrepen en in zekere mate gesproken wordt. Zo kan iedereen - met welke moedertaal dan ook - elkaar verstaan.

Sranantongo

De Europeanen die het gebied koloniseerden troffen in het gebied dat nu Suriname heet inheemse stammen aan: Arowakken en Caraïben. In 1667 namen de Nederlanders Suriname over van de Engelsen, die er plantages waren begonnen die ze lieten bewerken door ingevoerde Afrikaanse slaven. De Nederlanders zetten dit systeem voort: ze plantten voornamelijk suikerriet, koffie en cacao. Veel Europeanen kwamen er hun geluk beproeven: Duitsers, Fransen, Engelsen en Portugese Joden. Het bestuur van de kolonie moest hen er herhaaldelijk op wijzen dat het Nederlands de officiële taal was, en dat mensen hun officiële documenten niet steeds in het Frans of Portugees mochten opstellen. De slaven daarentegen mochten geen Nederlands leren. Daarom spraken de Europeanen met hen en met elkaar vaak Sranantongo, dat door de slaven was ontwikkeld: een mengtaal van West-Afrikaanse en Europese talen, voornamelijk Engels.

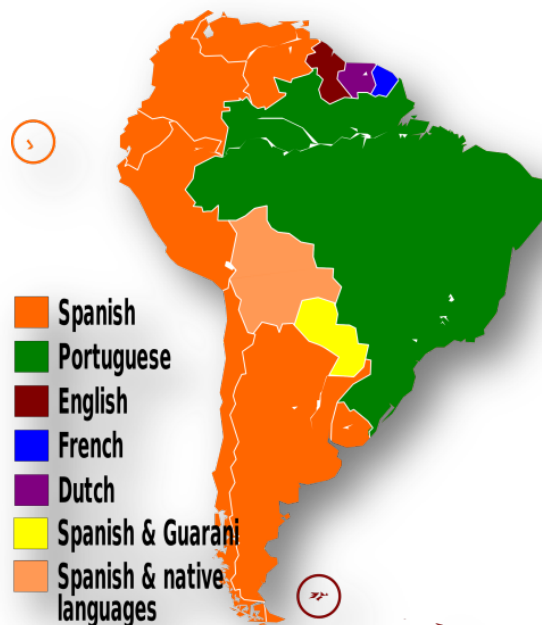
Op 1 juli 1863 werd de slavernij afgeschaft. 'Ketikoti' heet dat in het Sranantongo: de 'keti' (ketting) is 'koti' (gesneden, gebroken). Die ketting verwees naar de ketens waarmee de slaven werden vastgebonden.

Contractanten

Om voldoende arbeiders te hebben op de plantages – waar de afstammelingen van de vrijgemaakte Afrikaanse slaven niet meer wilden werken – liet de koloniale regering contractanten komen uit Brits-Indië (nu India) en Nederlands-Indië (nu Indonesië). In 1873 kwam de eerste boot met Brits-Indische contractarbeiders aan. Zij kwamen voornamelijk uit het noordoosten van India, en hun taal is nu bekend als Sarnami: een samensmelting van varianten van het Hindi, de officiële taal van India. De afstammelingen van deze Brits-Indiërs zijn 'de Hindoestanen', die hun taal nog vaak Hindoestani noemen. Twintig jaar later arriveerde de eerste boot met contractanten uit Nederlands-Indië, die bijna allemaal van het eiland Java kwamen. Daarom heten ze in Suriname nu 'de Javanen'. Ook zij maakten hun eigen taal door versmelting van dialecten: het Surinaams-Javaans.

In 1876 besliste de koloniale overheid dat het Nederlands de voertaal werd op school. De voormalige slavenkinderen en hun afstammelingen moesten nu naar school in een taal die zij niet kenden. Toen de kinderen van de contractanten ook naar school begonnen te gaan, hadden zij hetzelfde probleem: les krijgen in een taal die niet hun moedertaal was.

De kaart van Zuid-Amerika met alle officiële talen.
(Aan de taal zie je waar Suriname ligt)

Betwiste gebieden

Waar Suriname aan Frans Guyana (in het oosten) en Brazilië (in het zuiden) grenst, is er een stuk land van 3439 km² waarop zowel Frans Guyana als Suriname aanspraak maken. In dat gebied werd in 1885 goud ontdekt, wat tot dit geschil leidde. Tot op heden is nog steeds niet officieel bepaald of de *Litani-rivier* dan wel de *Marowijkreek* de bronrivier van de Marowijk is. Als de Marowijkreek als bronrivier wordt beschouwd, dan behoort dit betwiste gebied tot Suriname. Ook met Brits Guyana is er een geschil over een gebied van 15.603 km² in de zuidwesthoek van Suriname. Dat is ongeveer half zo groot als België of iets meer dan een derde van de oppervlakte van Nederland. Het grensgeschil gaat hier over de vraag welke van de twee rivieren, de *Coeroeni* of de *New River*, als de bronrivier van de Corantijnrivier moet worden beschouwd. Sinds 1969 wordt dit gebied door Guyana bestuurd.

De kaart van Suriname, inclusief de betwiste (gestreepte) gebieden

Mengelmoes van talen

Zo'n 90 procent van het Surinaamse grondgebied bestaat uit oerwoud. Daar leven tegenwoordig, behalve de inheemse stammen, de marrons: nakomelingen van weggelopen Afrikaanse slaven die zich in het tropisch regenwoud hebben gevestigd. De grootste van deze groepen spreken nu het Aucaans en het Saramaccaans. Net als het Sranantongo een vermenging van Afrikaanse en Europese talen. Een deel van de marrons woont nu in Paramaribo, gevlucht voor de Binnenlandse Oorlog in de jaren 80 of vanwege school en studie. Tot slot is het niet vreemd om in Suriname op straat talen te horen als het Mandarijn uit China, Braziliaans Portugees, Haïtiaans of Spaans.

Door de geografische situatie, ver van Nederland in een tropisch gebied, en de invloed van al die andere talen, heeft het Nederlands zich tot een Surinaamse taalvariant ontwikkeld. Het Surinaams-Nederlands noemen we daarom een *natiolect*. Het is zo iets als een dialect, maar dan niet uit een bepaalde streek of provincie, maar uit een ander land. De standaardtaal van het Surinaams-Nederlands in officiële communicatie is eigenlijk net als die van Nederland en België. Toch is er sprake van een eigen schrijfstijl, met veel woorden die alleen in Suriname gebruikt worden, omdat de omgeving zo anders is. Allerlei exotische namen van flora en fauna uit de tropen en leenwoorden uit de omringende talen maken deel uit van het Surinaams-Nederlands.

Wist je dat?

Een van de bekendste popartiesten uit Suriname is Kenny B. Hij speelt reggae en zingt in het Engels, Sranantongo, Aucaans en Nederlands. In 2015 werd zijn lied 'Parijs' een hit in Nederland en Vlaanderen.